

**Наставном и научном већу
Филозофског факултета
у Београду**

Долепотписана комисија, коју је Наставно и научно веће изабрало за оцену и одбрану магистарског рада *Феноменологија свести у Хегеловој филозофији* кандидата Николе Ојданића, Наставном и научном већу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Кандидат Никола Ојданић изложио је тему свог магистарског рада на 129 страница текста. Излагање је подељено на пет основних поглавља ("Увод", "Чулна извесност", "Опажање", "Разум" и "Хегел и савремена епистемологија"). Свој рад аутор завршава "Закључком" и списком коришћене литературе. Кандидат пре почетка самог излагања наводи скраћенице које ће користити за Хегелова дела и дела интерпретативне литературе на која ће се у излагању најчешће позивати.

Разматрање појма свести у Хегеловој филозофији Ојданић оправдано заснива на интерпретацији места у Хегеловом обимном опусу на којем је то питање најдетаљније и најаргументативније изложено – на тексту његовог дела *Феноменологија духа*. Кандидат у "Уводу" наглашава неке значајне контроверзе које су пратиле ово дело, као и Хегелову филозофију уопште, а потом презентује план даљег излагања. На истом месту колега Ојданић се, како би прецизирао место своје теме у целини, осврће на садржај целе *Феноменологије духа*.

Посебно подпоглавље "Увода" Ојданић посвећује питању метода филозофије и проблему почетка излагања. Аутор исправно примећује да Хегел тим питањима посвећује значајну пажњу. Наиме, скоро сва његова дела почињу тиме што се у уводима и предговорима за њих обимно разматрају проблеми предмета, метода и почетка излагања филозофије. То су за Хегела нераздвојно повезана питања – разматрање једног нужно води разматрању осталих. Хегелово решење пироновске дилеме критеријума, односно његово решење скептичког изазова, аутор настоји приказати кроз одговор на питање зашто Хегел излагање *Феноменологије духа* почиње са питањем чулне извесности. Колега Ојданић се притом ослања на значајне интерпретаторе Хегелове филозофије, као што су Александар Кожев, Филип Кејн и Кенет Вестфал.

Кандидат потом прелази на разматрање главне теме крећући се у основи током којим се одвија и Хегелово излагање. Сходно томе, прво покушава приказати оно што Хегел мисли под чулном извесношћу. У разматрању овог питања колега Ојданић се такође ослања на неке савремене покушаје да се Хегелова мисао учини што ближе појмовном апарату данашње филозофије. Притом се ослања на ауторе као што су Чарлс Тејлор и Жан Иполит. Аутор исправно примећује да су многи аутори који су образовани у англо-саксонској филозофској традицији прибегли Хегеловој мисли у критичком преиспитивању зачетака властите традиције.

Та критика се односи, пре свега, на Мурово и Раселово одбацивања енглеског хегелијанства у чијем духу су и сами били образовани. Расел је на почетку мислио да је могуће неко непосредно и директно знање, које он назива знањем упознатошћу. Каснији развој епистемологије, унутар исте традиције, такво гледиште доводи у питање. Кандидат посебно истиче допринос који су филозофи попут Селарса и МекДауела и Брендона дали поновном промишљању Кантове и Хегелове епистемологије. Ови и неки други аутори посебно су истицали релевантност Хегелове епистемологије, а посебно његовог разматрања чулне извесности, у критици тзв. "мита чулно датог". На крају поглавља аутор посебну пажњу поклања проблему референције, а своје разматрање ослања на релевантну интерпретацијску традицију чији је значајан експонент Катарина Дулкајт.

Следећи Хегелов ток излагања аутор прелази на разматрање питања опажања. Овде Хегел питању које обично спада у метафизику, питању односа супстанције и акциденције, самих ствари и својстава, приступа епистемолошки. Аутор примећује да је ту реч о излагању облика свести који настаје онда када се ономо што знамо приступи у наведеним категоријама. Колега Ојданић најпре укратко излаже античку и нововековну традицију које су до Хегела проследиле ова питања, а потом прелази на интерпретацију Хегелових извођења. Након тога кандидат посебно истиче однос између тзв. догматског реализма и догматског идеализма, пошто се интерпретацији Хегелових гледишта често прилази са позиције такве класификације, као и начину на који Меролд Вестфал покушава да пронађе паралеле између начина на који овим питањима прилази Платон у свом дијалогу *Теетет* и начина на који им приступа Хегел. На крају поглавља аутор се посебно осврће на начин на који интерпретацији Хегеловог разматрања проблема опажања прилази Роберт Штерн у својој монографији посвећеној *Феноменологији духа*. Штерн, поред осталог, критикује стару Бредлијеву интерпретацију Хегеловог гледања на однос ствари и својстава, интерпретацију према којој, епистемолошки гледано, сама ствар није ништа друго него свежањ својстава (*bundle view*), а наша свест о ствари јесте свест о том свежњу.

Магистрант након тога прелази на интерпретацију Хегеловог излагања питања разума. Одмах на почетку указује се на тешко схватљиву основу јединства извођења. Аутор се ту ослања на занимљива запажања Џона Сјуарта, који примећује да је то један од "најмрачнијих примера филозофске аргументације ... у целокупној традицији немачког идеализма". Стјуарту изгледа да ту Хегел "скаче" са теме на тему, па цело излагање изгледа прилично рапсодично. Наиме, он ту разматра однос суштине, појаве и привида,

силе и њеног испољавања, освете, закона и казне итд. Хегелова објашњења понекад заиста изгледају као објашњења *obscurum per obscurius*. Међутим, колега Ојданић је имплицитно "усвојио" гледиште да је поенту целог излагања могуће приказати и без улажење у "тематске испаде", који су пре, не баш увек успешни, примери на којима Хегел покушава додатно објаснити основну поенту.

Поглавље о разуму аутор излаже у неколико подпоглавља. Прво подглавље носи наслов "Сила и разум: Кант, Њутн и природни закони". Неки историчари филозофије сматрају да је већ Кант својом критичком филозофијом имао за циљ да филозофију учини кохерентном са Њутновом физиком. Разум је, према Канту, законодавац природе. Задатак пред којим стоји филозофија јесте како редуковати природне законе на најмањи могући број општих закона и како објаснити њихов надчулни или нечулни карактер. По Хегелу та редукација би на крају требала резултирати једним јединственим законом чији је узор Њутнов закон гравитације. Тај закон, међутим, има надчулни карактер и он је ствар разума. У том погледу, за Хегела је централни појам физике појам силе. Ојданић настоји показати како Хегел долази до свог закључка да сила не постоје независно и с ону страну свог појављивања. Она постоји само у свом испољавању. Утолико се за Хегела на овом ступњу развоја свести свет не појављује другачије него као мирно царство закона силе.

Колега Ојданић исправно примећује да за Хегела закони и силе нису нешто што стоји с ону страну појаве. Ако би они били нешто суштинско, оно што се појављује самим тим не би било појавни свет, него свет привида који нам само смета да допремо до суштине. Ова питања колега разматра у подпоглављу под насловом "Изокренути свет као апсурдна позиција". Након тога, кандидат излаже начин на који Гадамер разуме Хегелову фигуру изокренутог или первертованог света.

Последње поглавље носи наслов "Хегел и савремена епистемологија". У овом поглављу магистрант представља неке од покушаја данашњих филозофа у којима се настоји показати да су нека Хегелова разматрања врло релевантна за савремену епистемологију. Реч је пре свега о гледиштима која у својим радовима износе Финли, Кауфмана, МекДауел, Бредом, Хилтон, Денси и Рединг.

У закључку колега Ојданић настоји резимирати дотадашње излагање, показати место Хегеловог разматрања проблема свести у контексту развоја тог питања унутар класичне немачке филозофије. На крају рада наводи се списак коришћене литературе.

Рад магистранта Николе Ојданића писан је у форми научне прозе и највећим делом је информативног и дискурзивног карактера. Прилаз излагању је херменевтички критички. Кандидат је показао да се сналази у комплексном Хегеловом штиву. Може се, такође, приметити да је колега Ојданић довољно овладао појмовним апаратом савремене епистемологије. На више места је, ослањајући се на релевантне савремене интерпретаторе, успео да доведе у везу Хегелово излагање и савремену филозофску мисао.

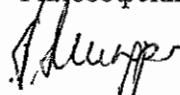
Полазећи од свега изложеног предлажемо Наставном и научном већу Филозофског факултета у Београду да усвоји овај извештај о магистарском раду кандидата Николе Ојданића под насловом "Феноменологија свести у Хегеловој филозофији", чиме би била омогућена његова усмена одбрана, а комисији дата могућност да у детаљнијој расправи о аргументацији изложеној у раду провери његову вредност.

У Београду 01. маја 2011. године

др Иван Вуковић, доцент

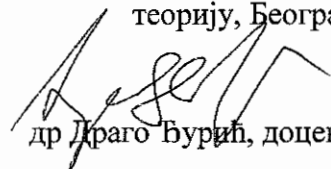
Филозофски факултет у Београду

др Предраг Милидраг, научни сарадник

Институт за филозофију и друштвену

теорију, Београд

др Драго Бурић, доцент

Филозофски факултет у Београду (ментор)